

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בשלח

"ויהי בשלח פרעה" (יג, יז)

כל ויהי לשון צרה וכתוב במדרש רבה הקב"ה צעק ווי, משה צעק ווי, פרעה צעק ווי, הכנענים צעקו ווי, ופירשו המפרשים פרעה צעק ווי שהוצרך לשלוח פועלים נאמנים כאלו, הכנענים צעקו ווי שנכנסים לארצם, משה צעק ווי שפרעה ליווים והוא לא רצה שלבנ"י יהיה שייכות לפרעה, והקב"ה צועק ווי על צרת השעבוד, ועוד למה צעק משה ווי שראה שאינו מכניסם לארץ. כל ישראל עסקו בביזת מצרים, ומשה רבינו ע"ה עסק בארוננו של יוסף ולמה זכה יוסף לזה אלא כמו שהוא היה גדול הדור עסק בקבורתו של יעקב אע"ה כן זכה שגדול הדור משה רבינו ע"ה יתעסק בארוננו, כן משה רבינו ע"ה זכה שהקב"ה בכבודו ובעצמו נתעסק בקבורתו.

"ויהי בשלח פרעה את העם" (יג, יז)

כל מקום שנאמר "ויהי" אינו אלא צרה. והצרה כאן הייתה "בשלח פרעה את העם". ואין העם אלא רשעים, וכן הוא אומר מה אעשה לעם הזה, ואומר העם הרע הזה (רש"י בשם הספרי במדבר יא, א.) והיינו ששלח עמהם גם את הערב רב. הללו התערבו עם בני ישראל, ובנטייתיהם הרעות ובמידותיהם השפלות השפיעו לרע על ישראל והיו להם לאבן נגף בהזדמנויות שונות. (אגרא דכלה)

"ויהי בשלח פרעה את העם" (יג, יז)

איתא בגמרא המהלך בדרך ואין עמו לוויה יעסוק בתורה. ולכאורה מה ההדגשה ואין עמו לוויה הרי תמיד חייב הוא לעסוק בתורה, אלא מי שצדיק מלווהו לדרכו אז זכות הלוויה שהצדיק קיים עמו משמרתו בדרך מכל פגע ומכשול, אבל מי שאין לו צדיק שילווהו צריך לעסוק בתורה בדרך שיהיה לו שמירה והצלה ממזיקים, וזה רק כשצדיק מלווהו אבל אם אדם רשע ורע מעללים מלווהו לא די שאין לו תועלת במה שמלווהו רק עוד מכניס בו מרעתו ועלול ח"ו להינזק בדרכו. ולכן פרעה ליווה את בני ישראל בצאתם ממצרים כדי להכניס בהם את רעתו שלא יצליחו חלילה בדרכם, וזהו ויהי בשלח אין ויהי אלא לשון צרה שזה שפרעה שלח וליווה את בני ישראל בדרכם גרם להם רעה, ודבר הראשון שגרם שלא נחם אלוקים דרך ארץ פלישתים, כי אם פרעה לא היה מלווה אותם היה השי"ת מוליכם דרך ארץ פלישתים כי קדושתם משמרתם, אבל כעת שפרעה ליווה אותם לא רצה השי"ת להוליכם דרך ארץ פלישתים. (נועם אלימלך)

אלוקים דרך ארץ פלישתים" (יג, יז)

צריך להבין איך יעלה על דעתם לשוב למצרים לקושי השעבוד. ויש ליישב על פי מה דאיתא בגמרא (יומא פו:): היכי דמי בעל תשובה, מחוי רבי יהודה באותו מקום וכו'. וזה פירוש הכתוב, ד"בראותם מלחמה", מרמז כנגד מלחמת היצר, ר"ל שכשיראו שעדיין השטן מרקד ביניהם, אז יבינו שעדיין לא חזרו בתשובה שלימה, ותשובה צריכה להיות באותו מקום, כנ"ל, וזהו "ושבו", פירוש שירצו לעשות תשובה "מצרימה" דווקא במצרים. (הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע)

"ולא נחם... פן ינחם העם" (יג, יז)

ראה כמה צריך האדם להתבונן לעשות גדרים והרחקות שלא יבוא לידי עבירה, שהנה הקב"ה בעצמו עשה הרחקה, פן ינחם העם. (של"ה הק')

"ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלישתים כי קרוב הוא" (יג, יז)

מן השמים רצו, שיוכלו בני ישראל אי-פעם לעבור דרכים שאינן כה חלקות וישרות, שיוכלו למצוא עצה לעצמם ולהחזיק מעמד בתקופות מאוחרות, אפילו כאשר הדרך תהיה משובשת, עקלקלה ורחוקה... (שפת אמת)

"וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים" (יג, יח)

כשעלה הרה"ק רבי אהרן קדוש-ה' מבעלזא זי"ע לארץ אחר המלחמה, היה זה שבת שירה והיה אז בחיפה. בשבת קודש הזמינו את אחיו הגה"ק רבי מרדכי מביילגורייא לדרוש ובין דבריו אמר: לכאורה איך שייך להודות לה' על שניצלנו, אחר שכ"כ הרבה יהודים נהרגו ונשרפו על קידוש השם. אלא כך מוכח מפרשת השבוע דכתיב ווחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים. ופרש"י, אחד מחמשה וארבעה חלקים מתו במצרים בג' ימי אפילה, ובמדרש יש עוד דעות שאחד מחמישים, וי"א אחד מחמש מאות, ובכ"ז הנותרים ניצלו אמרו שירה, וכן לדין אע"פ שנהרגו כ"כ הרבה מבני ישראל בשואה, בכ"ז על הניצולים להודות ולומר שירה. (מעיינות איש ע' מ"א)

"וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים" (יג, יח)
וברש"י וחמושים מזוינים

לעי"נ
הרה"צ פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

"ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם"

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בשלח

אולם יש לדעת שרק הסוס מקוצר ראייתו חושב כך, ואילו אדוניו רואה למרחוק, ויודע איזו היא הדרך הטובה באמת. כמו כן אומר הרה"ק הנ"ל, זהו ההבדל בין דרכו של הצדיק לדרכו של הרשע בענייני העולם הזה. תחילתה של הדרך בענייני עולם הזה היא מישור, אוכלים, שותים ונהנים הנאה מרובה, ואך סופה היא שוחה עמוקה, כי ההולכים בה יפלו ח"ו בגיהנום לבאר שחת וטיט היון. הרשע אינו משכיל להבין שסופו ליפול לבור עמוק. הוא אינו רואה אלא מה שנמצא לנגד עיניו. לעומתו הצדיק רואה למרחוק, ולכן, הוא בוחר בצום ובתפילה, ובשכר כל זאת באחריותו הוא יורש את כל תענוגי העולם הבא לנצח נצחים. בכל מעשה ומעשה שבא לפני האדם עליו להביט לסופה של הדרך, האם היא אמנם תביא אותו לתכלית הנרצית והאמתית או שמא חס וחלילה סופה קוצים וברקנים. אין ללכת שולל אחר היופי והנוחות של תחילת הדרך בלבד. באופן זה יצליח האדם ללכת כל ימיו בדרך ד' ולזכות לכל הטוב הצפון לצדיקים. (דברי יעקב)

"ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם ויראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ד'" (יד, י)

וברשי" פירש, "הקריב עצמו ונתאמץ לקדם לפניו". מובא בספרים לפרש את לשון התפילה "והסר שטן מלפנינו ומאחרינו", דהנה דרך בעל הבית כשמקבל פני אורחיו, שהוא הולך לפניו ומכבד. ולהיפך, בשבוי, השומר הולך מאחוריו, לשומרו שלא יברח. ושניהם כאחד הם דרך היצר הרע, קודם העבירה מתראה לאדם כאוהב נאמן וכמבקש טובתו, וכמי שהולך לפניו לכבדו, ואחרי העבירה נעשה לו לאויב ומקטרג עליו. ועל כך אנו מבקשים והסר שטן "מלפנינו" ו"מאחרינו", כי ע"י שתשמור אותנו מלפנינו, ממילא לא יגיע הבעל דבר מאחרינו. ועל דרך זה יש לומר, "ופרעה הקריב", פרעה רומז לשטן המראה עצמו כאוהב, וזה שפירש רש"י נתאמץ לקדם לפניו, כדרך האוהב. אמנם "וישאו בני ישראל את עיניהם", בהבטה עמוקה, ויחדרו לראות שעוד מעט "והנה מצרים נוסע אחריהם", אותו אוהב נהפך לשונא ומקטרג עליהם, והולך מאחריהם כדרך השומר את השבוי, ויראו מאוד. והעצה לכך היא "ויצעקו בני ישראל אל ד'", להתפלל ולהתחנן לפני השי"ת שיצילני מידי הבעל דבר בכל האופנים. (ישועת משה)

"ויצעקו בני ישראל אל ד'" (יד, י)

צעקו בני ישראל אל ד', אחרי התבוננות מי גרם להם כל זה, שכאשר ראו שבא עליהם פרעה, עמדו והתבוננו מי הוא השולח אותם, ואז צעקו אל ה'. ויש להבין זאת על פי משל: שאם מצליפים בשוט על גבו של סוס, מתחיל הסוס לרוץ, הוא חושב לברוח מפני הצליפות ואינו יודע שהמצליף נוסע עמו, אבל כשמצליפים באדם שומה עליו להחזיר את פניו ולהתבונן מיהו

שהם היו מצוידיים עם כלי מלחמה והתכוננו למלחמה, ודבר זה יש להבין דכיוון שהם יצאו מזוינים וחמושים היטב למלחמה א"כ למה הקב"ה כשכלל ישראל עמדו על הים לא ציום שהם ילחמו במצרים וה' היה עוזרם והם ודאי היו מנצחים במלחמה, ולאיהי סיבה עשה הקב"ה כזה נס גדול של קריעת ים סוף שהוא נס שלא בדרך הטבע בזמן שהיה יכול לעשות נס שהוא ע"י דרך הטבע.

אלא שלמדנו מזה דרך מוסר דכיוון שהמצרים היו האכסניה של כלל ישראל אם כן אינו מן הנכון שכלל ישראל יעמדו נגד המצרים ללחום נגדם בחרב שבידם, ולכן עשה הקב"ה נס שלא בדרך הטבע שיבקע הים, וזה מלמד אותנו הפסוק שכלל ישראל היו חמושים ואפי' הכי לא רצה הקב"ה שילחמו אלא בקע להם את הים. (חתם סופר)

"ויקה משה את עצמות יוסף עמו" (יג, יט)

"בא וראה כמה חביבות מצוות על משה רבינו, שכל ישראל כולן נתעסקו בביזה והוא נתעסק במצוות, שנאמר חכם לב יקח מצוות" עכ"ד המדרש. ותמוה וכי מינה מוכח חכמת הלב של משה רבינו, הלא אינה מוכח ממנו כי אם גודל יראת שמים שלו ושהמצוות חביבות עליו וכמו שהתחיל לשון המדרש, ולמה אם כן הביא פסוק המוכיח על גודל החכמה שאינה מוכח כאן כלל? ואפ"ל דמצוה הזו של ליקח עצמות יוסף עמו באמת כפי הערך ה' מצוה קלה לקיימה לשם שמים, בעוד שמצות ביזת מצרים קשה מאוד לקיימה לשמה, כי נפש האדם תאוה לממון, וממילא רואין כאן חכמתו של משה רבינו ע"ה, שבזמן שהי' יכול לבחור באחד מן השנים, בחר לו את המצווה הקלה לקיימה, מאחר שלא יהי' בו שום פני' של שלא לשמה... (הג"ר יחזקאל אברמסקי זצ"ל)

"לנחותם הדרך" (יג, כא)

משל נאה אמר הרה"ק ר' ברוך מקוסוב זצ"ל על דרכי הצדיקים והרשעים בענייני עולם הזה. הנה אדם הולך בקומה זקופה, והבהמה הולכת בקומה כפופה, לכן, אדם יכול לראות למרחק גדול יותר מאשר הבהמה. כאשר האדם רוכב על בהמה ראייתו רחוקה עוד יותר. רוכב על סוס הגיע לשתי דרכים שהן נפרדות בתחילתן ומתאחדות אחר כך. דרך אחת הייתה בתחילתה מלאה רפש וטיט, אולם לאחר כמה פסיעות היא חזרה והשתפרה, ואילו הדרך השנייה הייתה בתחילתה ישרה ורחבה כדרך המלך, אולם לאחר מכן היא הייתה מלאה עד סופה ברפש וטיט. הסוס הרואה לפניו דרך בלתי מתוקנת ובצידה דרך טובה, פונה מיד לדרך הטובה, ולעומתו הרוכב הרואה למרחוק, יודע כי דרך זו טובה רק בתחילתה, אבל לאחר כמה פסיעות אפשר לשקוע בה ברפש, ולכן, הוא מכריח את הסוס שיפנה לדרך המתחילה ברפש. חושב הסוס, או לי שנמסרתי לרוכב סכל ושוטה שאינו רואה את הטיט שבדרך ומכריחני ללכת בדרך זו, בשעה שלפניו מצויה דרך סלולה ונקיה.

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בשלח

ניסים, כמשה רבינו על הים).
("ספרא דמלכא" - הרה"ג מהרש"ץ גנץ)

"בתוך הים ביבשה" (יד, כב)

קשה זווגו של אדם כקריעת ים סוף. (סוטה ב.). י"ל דלשון "קשה" הוא מלשון "היקש", והיינו שהזיווג הוקש לקריעת ים סוף, שכמו בקריעת ים סוף מבואר בתוס' (ערכין טו.). שישראל לא עברו את הים מצד זה לצד זה, אלא באותו צד עצמו שנכנסו אל הים באותו צד יצאו, ונעשה בים י"ב דרכים לי"ב שבטים, וכל דרך היה כחצי גורן עגול, ואם כן נמצא דשבט אחד הלך בים דרך ארוכה ושבט אחד דרך קצרה, כן הוא גם בזווגו של אדם, דלאחד יבוא בנקל, ולאחד יתמהמה.
(בשם הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז ז"ע)

"וירדפו מצרים ויבואו אחריהם אל תוך הים"

(יד, כג)

אמר המגיד מדובנא זצ"ל: לא כדרכי אדם דרכי הקב"ה. אדם, המבקש להפר עצת שונאו, חושב מחשבות כיצד להניאו מלפעול, וכיצד לסתור את כל תוכניותיו. לעומת זאת, הקב"ה מעודד את האיש לפעול, ופעולתו זו הופכת לו למוקש ולפח, כשם שפרעה התפתה לרדוף אחר בני ישראל, והגיע שם לאבדנו, והמן הכין את העץ למרדכי, וסופו שנתלה עליו. זהו שנאמר: "עוונותיו ילכדונו את הרשע, ובחבלי חטאתו יתמך" (משלי ה-כב) כלומר, באותם חבלי רשע, אשר בהם רצה לתמוך את חטאיו בהם ילכד, כמו שנאמר: "טבעו גויים בשחת עשו, ברשת זו טמנו נלכדה רגלם" (תהלים ט-טז).

משל למה הדבר דומה, לגנב שפרץ לחווילתו של אדם עשיר ועקר מן הקיר את הכספת הכבדה על כל הכסף והזהב, היהלומים ואבני החן שהיו בה. לא היה סיפק בידו לפרוץ את הכספת ואת מנעוליה. מה עשה, נטל עמו את הכספת הכבדה אל אורוות הסוסים, רתם ארבעה סוסים אבירים למרכבתו של העשיר, הניח את הכספת במרכבה ויצא לדרך. לא הספיק הגנב להרחיק, ואחד ממשרתי העשיר הבחין במרכבתו של אדוניו ובאדם הזר הנוהג בה. הבין המשרת, שהמרכבה נגנבה. מה עשה, בקש מהגנב לעצור ואמר לו: "רואה אני שאתה עשיר ונכבד, ואין זה מכבודך לנהוג בעצמך בסוסים. אני, ברצוני להגיע לעיר פלונית. אם תסכים, אנהג את הסוסים, ואתה תשב במרכבה פנימה" הסכים הגנב, והמשרת עלה על דוכן העגלון. הגנב שמח ועלז על שמלאכתו נעשית בידי אחרים, ועל כך שבכל רגע הוא מתקרב לעירו, ונמנם בשביעות רצון. באותה העת, היה המשרת מוליך את הסוסים סחור סחור בחזרה אל בית אדוניו. לאחר כשעה, הכריז המשרת העגלון בשמחה: "הנה הגענו". הגנב התעורר בחיוך, בטוח היה שהגיע לביתו. והמשרת חיך, בידעו שהושבה הגניבה לבעליה. מעתה נבין את בסיפור הגמרא (שבת קיט) ביוסף מוקיר שבת, שגר בשכונתו גוי עתיר נכסים, אמרו לו החוזים בכוכבים, שיוסף מוקיר שבת יזכה בכל נכסיו. מה עשה,

המצליף, בשבטו של מי הוא מתיישר, הלא בשבט שאמר עליו דוד (תהילים כג-ד) 'שבטך ומשענתך המה ינחמוני'.
(הרה"ק ר' מרדכי חיים מסלונים זצוק"ל)

"אל תיראו התיצבו וראו את ישועת ד' אשר

יעשה לכם היום" (יד, יג)

משל למה הדבר דומה, אמר המגיד מדובנא זצ"ל: לבן עניים שנלקח לחתן בביתו של עשיר מופלג. כשפנה החתן לברר על אודות חותנו לעתיד, ציינו הכל שיש ברשותו אוסף נדיר של אגרטים וכלי סעודה, קערות וצלחות, סכינים ומזלגות עשויים מזהב, משובצים פנינים ומגולפים מעשה אמנות אוצר יקר, שאין ערך לשוויו, והעין לא תשבע לראותו.

השידוך קם והיה, והעשיר החליט לערוך את מסיבת הנישואין בביתו, בהשתתפות קומץ מוזמנים, כדי להראות לחתנו את כבוד עשרו ויקר תפארת גדולתו.

הוא הורה לערוך את השולחן בכלים היקרים אשר לו, ולהגיש בהם את מעדני הסעודה. אבל כאשר ראה החתן, שהיה כאמור בן עניים ורעב תמיד לחם, את המעדנים המוגשים לסעודה, לא הבחין האם הצלחת היא מזהב או מבדיל, והאם בקצה המזלג קבוע צדף או משובצת פנינה. הוא גחן לצלחת ואכל.

ככלות ימי המשתה, אמר החתן לחותנו: "שמעתי עליך לאמור, כי ברשותך אוסף נדיר של כלי אוכל עשויים מזהב, משובצים ומגולפים מלאכת מחשבת". אמר לו החותן: "שמעתי? הלא הכלים היו למראה עיניך, הרי החזקת את המזלג והכף בידך, ואכלת מתוך הצלחת המגולפת".

ענה החתן הנבון: "מה אומר ומה אדבר, לא הסתכלתי בקנקן, אלא במה שיש בו".

והנמשל: הקב"ה אשר מלוא כל הארץ כבודו וכוחו וגבורתו מלא עולם, הוציאנו ממצרים ולקחנו לו לעם. והואיל וידע וצפה את כל הנסיונות שיבואו עלינו, הראנו במצרים ועל הים את רוב גבורותיו והמוני ניסיו. אבל בני ישראל היו כה מבוהלים על הים, שהרי מצרים רדפו אחריהם והם נסו מפניהם, ולא היה להם פנאי להתבונן סביבם, ולא ישוב הדעת כדי להבין ולהשכיל, לראות ולקלוט. אמר משה רבינו לבני ישראל: "אל תיראו, התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום". כלומר, שילטו ברוחכם, המנעו מבהלה ופחד, כי היראה מונעת את ההתבוננות השלווה. התיצבו בלב בוטח, ועל ידי כך תוכלו לראות ולהתרשם מהמון הניסים ולהתפעל מגבורותיו של הקב"ה.

(אהל יעקב, הגדת שערי ארמון)

"ואתה הרם מטך ונטה ידך על הים" (יד, טז)

כשנתקבל רבינו החתם סופר לרבנות, הורה לבעל מלאכה שהכין לו מטה, להוסיף עיגול זהב בראשו, כמנהג הרבנים. לימים התבטא רבינו על המקל הזה: "מיט דיין שטעקן האב איך ניסים בעוויזון, ווי משה רבינו אם ים" (עם מטה זה, הראיתי

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בשלח

ובוודאי עושה היהודי משחק, כי זה דרכם כסל למו, על כן צוה עליו הפריץ שיביא אליו את היהודי עם מטתו, וכן עשה השליח. אמנם באותו פרק נשא הפריץ אשה חדשה שהיה עדינה ממנו, ובראותה מה שצוה בעלה להביא איש חולה לפניו במצב כזה אמרה לו שעוזבתו, שאיננה רוצה לדור עם לב גס כזה. לבסוף הוצרך לפייס אותה, ואחרי רוב דברים הסכימה להתפייס עמו בתנאי שיתן ליהודי את בית המזיגה במתנה לעולם, לפיוס. והישועה היה לו בזכות האמונה של האשה.

"וייראו מאוד ויצעקו" (יד, י)

הם צעקו על עצם היראה הזאת. לבם דאב על אשר הם מתייראים הם מפני בשר ודם, שכן ירא שמים אמיתי בוש ונכלם הוא מלהתיירא מפני דבר, פרט לקדוש-ברוך-הוא. (מאור ושמש)

"ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר מה זאת עשית לנו"

(יד, יא)

נראה לפרש דברי תלונתם, כי מאחר שראו את כל הנסים והנפלאות שעשה ה' במצרים למען הוציאם, ושוב ראו עתה עצמם בצרה גדולה, לכן התייאשו מהצלחתם, וחשבו שכל הנסים שעשה ה' ביציאתם ממצרים לא היו בשבילם, אלא נעשו כדי שיוציאו עמם עצמות השבטים וארונו של יוסף, שלא יהיו קבורים במצרים מקום טומאה. ולפיכך אמרו: "המבלי אין קברים במצרים", שאין קברים הראויים לאבותינו במצרים, לכן "לקחתנו למות במדבר. מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים" - מה טובה יש לנו בזה, הלא לא הטבת בזאת כי אם לאבותינו. (כתב סופר)

וישם את הים לחרבה ויבקעו המים (יד, כא)

במדרש איתא הים ראה וינוס (תהילים קיד-ג) מה ראה, ארונו של יוסף ראה. יש לומר הביאור בזה, דלכתחילה לא רצה הים לציית ולהיבקע, שכן טען כלפי משה, גדול אני ממך, שאני נבראתי ביום השלישי, ואתה האדם, רק ביום השישי. אלא, משראה את ארונו של יוסף, נוכח לדעת, כי הקשישות איננה סימן ליתר גדלות, כי הנה יוסף צעיר מאחיו, ובכל זאת היה הוא המושל עליהם, עד שהוכרחו לכרוע ולהשתחוות לפניו, ומתוך שמירה על פקודתו בתור מלך לקחו אתם את ארונו. ארונו של יוסף הוכיח, כי אף על פי שהאדם צעיר הנהו מן הים, בכל זאת יכול הוא לצוות עליו ולאצו שייבקע. (הדרש והעיון)

א טו שבת

מכר את נכסיו, קנה בהם מרגלית יקרה, ושבצה בכובעו. כאשר עבר על הגשר, הפריחה הרוח את כובעו מראשו והטילתו לים. בא דג ענק ובלעו. בערב שבת, לפנות ערב, עלה הדג ברשת. אמרו הדייגים: "מי יקנהו עתה" אמרו להם: "הביאוהו ליוסף מוקיר שבת". הביאוהו אליו, וקנאו. פתחו ומצא בו את המרגלית. מכרה וקנה במחירה שלושה עשר כדים מלאים זהב. פגשו זקן אחד, ואמר לו: "מי שמלווה לשבת השבת פורעת לו". ויש להבין מדוע הגמרא מספרת את כל הסיפור. אילו רצו להורות לנו מה רב שכרם של מוקירי השבת, די היה לספר, שיוסף מוקיר שבת קנה דג לשבת בדמים מרובים ומצא בו מרגלית יקרה, והשבת החזירה לו את הוצאותיה בכפל כפלים. מדוע ספרו על אותו גוי עשיר שהתגורר בשכנותו.

אלא השמיעונו חז"ל את דרכי הקב"ה עם המבקשים להתחכם כנגדו. הקב"ה ביקש להנחיל ליוסף מוקיר שבת את נכסי אותו הגוי. ברם, כיצד ינחילו את הארמון והנחלות, את השדות והכרמים ואת המון המיטלטלין. הלא בדרך הטבע, רחוק הדבר מהתגשמות וביצוע. ועל כן עשה הקב"ה שלאותו הגוי נודעה התוכנית מפי החוזים בכוכבים, והוא ביקש להתחכם כנגד הגזירה, ואז נתן הקב"ה בליבו, שימכור את נכסיו ויקנה בהם מרגלית, כדי שיוכל להגר מן המדינה ולברוח מיוסף מוקיר שבת, ובכך הכין ליוסף את העושר, שהגיע אליו עד לביתו. זה שאמר הכתוב: "כי פועל אדם ישלם לו וכאורח איש ימציאנו" (איוב לד-יא) לו זו בלבד, שעצת ה' היא תקום, וכפועל אדם ישלם לו, אלא הקב"ה מסובב, שהאדם עצמו יבצע את תכניתו של הקב"ה על ידי אורחותיו ומעשיו. (משלי יעקב)

"ויאמינו בד" (יד, לא)

כח של אמונה פשוטה, יש ללמוד מסיפור המובא בספר מפייה ומפי כתבם (חלק א' עמוד נח) מפי מהר"י מפשעווארסק זי"ע, שפעם באו שתי נשים בקובלנא לפני הרבי ר' אלימלך, אחת היה מתאוננת שאין לה לשלם שכר בית המזיגה לאדונה הפריץ, והשנייה התאוננה שבעלה אינו בקו הבריות וצריך ישועה, אמר הרבי ר' אלימלך לאשה השנייה שתשים "פיאווקעס" (מין חיה שמוציא דם) על בעלה. והאשה הראשונה חשבה שהרבי ר' אלימלך דיבר אלי, ע"כ חזרה לביתה ואמרה לבעלה מה שאמר הרבי, בעלה לא הסכים על זה כמוכן, אמנם היא באחת שמצוה לקיים דברי הצדיק, ובאין ברירה הסכים בעלה לזה, והשכיב את עצמו במטה, ונתנו עליו "פיאווקעס" והדם התחיל לזוב ממנו. בתוך כך נכנס שליח מן הפריץ וביקש ממנו שישלם החוב, התיישב היהודי ואמר לשליח, הנה תראה, הייתי בעיר ללוות הסכום, ואכן כבר היה בידי כל הסכום, אמנם על הדרך קפצו עלי גולגנים והכו אותי ופצעוני וגזלו ממנו את כל הכסף. הלך השליח ממנו ומסר את דבריו אלה לאדונו הפריץ, וגם העיד השליח שאכן ראהו מונח במטתו ומתפתל בייסוריו מרוב דם. אמר לו הפריץ שאינו מאמין לכל זה, שהיהודים ידועים בשקריהם